

РОБЪРТ ШЕКЛИ

ЕЗИКЪТ НА ЛЮБОВТА

Превод от английски: Рени Димитрова, Росен Димитров, 1996

chitanka.info

Един следобед след лекциите Джеферсън Томс влезе в близкото кафене, за да пийне малко кафе и да учи. Той седна с философските текстове, спретнато натрупани пред него, и видя момичето, което управляваше робосервитьорите. Тя имаше очи с цвят на пушек и коси с цвят на изгорелите газове, излитащи от реактивния двигател на ракета. Фигурата ѝ бе стройна, но леко закръглена и зяпайки я, Томс усети бучка в гърлото си и внезапен спомен за есен, вечер, дъжд и светлина от свещи.

Така дойде любовта за Джеферсън Томс. Въпреки че обикновено бе много сдържан младеж, той се оплака от обслужването на роботите само за да се срещне с нея. Когато се срещнаха обаче, той не говореше много, тъй като бе завладян от чувствата си. Все пак успя да я покани на среща.

Момичето, чието име бе Дорис, бе странно затрогнато от чернокосия студент и прие веднага. И тогава започнаха проблемите на Джеферсън Томс.

Той намираше любовта много приятна, но все пак смущаваща, въпреки задълбочените си философски изследвания. Но любовта бе нещо обезпокояващо, дори във времето на Томс, когато космическите лайнери преодоляваха пространството между отдалечените светове, болестите бяха унищожени, войната бе немислима и почти всички проблеми на човечеството бяха решени.

Старата Земя бе в по-добра форма откогато и да било. Градовете блестяха от пластмаса и неръждаема стомана. Малкото останали гори бяха грижливо отглеждани островчета зеленина, където човек може да отиде на пикник и да се чувства в пълна безопасност, защото всички животни бяха прибрани в хигиенични зоологически градини, които пресъздаваха техните условия за живот със завидно майсторство.

Дори климатът на Земята бе овладян. Фермерите получаваха своята квота от дъжд между три и три и половина сутринта, хората се събираха по стадионите, за да гледат програма от залежи, а на специална арена като част от празника на Световния мир веднъж годишно се произвеждаше торнадо.

Но любовта бе объркваща както винаги и Томс намираше това за смущаващо.

Той просто не можеше да изрази чувствата си с думи. Фрази като „обичам те“, „обожавам те“, „луд съм по теб“ бяха вече изтъркани и

неподходящи. Те не можеха да изразят дълбочината на чувствата му, а направо ги обезценяваха, тъй като всички песни и второкачествени филми бяха изпълнени с подобни изрази. Хората ги използваха във всекидневните си разговори и казваха колко много *обичат* пържоли, *обожават* залезите или са *луди по* тениса.

Всяка клетка на Томс се противопоставяше на това. И той се зарече, че никога няма да говори за любовта с думи, които се използват за пържоли. Но за свое учудване разбра, че няма как да го каже по друг начин.

Той сподели проблема си с професора по философия.

— Господин Томс — каза професорът, размахвайки очилата си, — *любовта*, хммм... както обикновено я наричат, все още не е предмет на нашите наблюдения. Няма достатъчно изследвания в тази област, като изключим само така наречения „език на любовта“ на тиянийската раса.

Това не беше от голяма полза. Томс продължи да се възхищава от любовта и да мисли за Дорис. През дългите вечери край градинската ѝ порта, когато сенките от оградата падаха върху лицето ѝ, Томс се мъчеше да ѝ каже какви чувства изпитва към нея. И тъй като не можеше да използва обикновените изразни средства, той пробва по-екстравагантен начин:

— Изпитвам към теб — казваше ѝ той — чувствата, каквито би изпитвала една звезда към планетата си.

— Колко прекрасно! — отговаряше тя, поласкана от сравнението с нещо толкова космическо.

— Нямах това предвид — противеше се Томс — Чувството, което се опитвах да изразя, беше по-скоро... Ами например, когато ходиш, ми напомняш за...

— За какво?

— За кошута на горска поляна — отговори Томс намръщено.

— Колко очарователно!

— Не. Не беше предвидено да бъде очарователно. Опитвам се да изразя сковаността, присъща на младостта, и все пак...

— Но, скъпи, аз не съм скована. Учителката ми по танци...

— Нямах предвид *скованост*. Но същината на непохватността... е като...

— Разбирам — каза тя.

Но Томс знаеше, че тя не разбира.

И така, наложи се да се откаже от екстравагантността. Скоро обаче разбра, че не може да каже нищо важно на Дорис, защото то или не беше това, което искаше да каже, или изобщо не се приближаваше до темата.

Момичето започна да се тревожи от дългите унили мълчания, които се настаняваха между тях.

— Джеф — подкани го тя, — сигурна съм, че можеш да ми кажеш поне *нещо*!

Томс сви рамене.

— Дори и да не е точно каквото си имал предвид.

Томс изпъшка.

— Моля те! — изплака тя. — Кажеш нещо! Не мога повече така!

— О, по дяволите!

— Да? — задъха се тя и лицето ѝ се напрегна.

— Нямах това предвид — каза Томс, изпадайки отново в тъжното си мълчание.

Накрая той поиска ръката ѝ. Бе готов да се съгласи, че я „обича“, но отказваше да го изрази с думи. Той ѝ обясни, че бракът трябва да се основава на взаимното доверие, иначе е обречен от самото начало. Ако започне да обезценява чувствата си от самото начало, какво бъдеще ги очаква изобщо?

Дорис намираще разсъжденията му за възхитителни, но отказа да се омъжи за него.

— Ти трябва да *казваш* на едно момиче, че го обичаш — заяви тя. — Трябва да ѝ казваш, че я обичаш, по сто пъти на ден, Джеферсън, и дори това няма да е достатъчно.

— Но аз те обичам — протестираше Томс. — Искам да кажа, че изпитвам чувството, отговарящо на...

— О, стига вече!

В това затруднено положение Томс си помисли за езика на любовта и отиде да попита професора за него.

— Известно ни е — каза професорът, — че туземната раса от Тияна II имала уникален език за изразяване на любовното чувство. Да каже „обичам те“, било немислимо за един тияниец. Той би използвал само точната фраза, отговаряща на точното чувство, което изпитва в момента, и която не се използва за други цели.

Томс кимна и професорът продължи.

— Разбира се, с разработването на езика е било необходимо да се разработи и доста уникална техника за правене на любов. Разказват, че обикновеното „правене на любов“ в сравнение с тиянийската техника прилича на пуфтенето на мечка гризли в лятна жега.

— Точно това ми трябва! — възкликна Томс.

— Но това е глупаво — каза професорът. — Тиянийската техника може и да е интересна, но твоите умения напълно задоволяват нуждите ти. А освен това езикът може да се използва само с един човек. Цялата работа според мен е чиста загуба на сили.

— Усилията, които човек полага за любовта, са най-важните на този свят, понеже предизвикват най-много чувства — издекламира Томс.

— Отказвам да слушам лоши епиграми, господин Томс. Какво толкова има в любовта?

— Тя е единственото съвършено нещо на този свят — каза Томс. — И ако човек би трябвало да научи специален език, за да я разбере, това би било най-малкото, което може да стори. Кажете ми, далеч ли е Тияна II?

— О! Доста далеч е — отвърна професорът с лека усмивка. — И всичко е доста безсмислено, тъй като расата е изчезнала.

— Изчезнала! Но защо? Внезапен упадък? Нашествие?

— Това е една от загадките на галактиката — каза безразлично професорът.

— Значи езикът е загубен завинаги!

— Не точно. Преди двайсет години един землянин на име Джордж Вариш отишъл на Тияна и научил езика на любовта от последното поколение на расата. — Професорът сви рамене. — Никога не съм намирал работата му достатъчно важна, за да прочета докладите му.

Томс потърси Вариш в „Кой кой е сред галактическите откриватели“ и разбра, че той е бил награден за откриването на Тияна. Обикалял по неизучените планети известно време и накрая се завърнал на пустата Тияна, за да отдаде живота си на изучаването на всеки аспект от нейната култура.

След като разбра това, Томс мисли дълго. Пътешествието до Тияна бе трудно, дълго и скъпо. Може би докато той стигнеше, Вариш

щеше да е умрял или нямаше да иска да разкрие тайните си. Струваше ли си риска?

Заслужава ли си всичко това заради любовта, помисли си Томс, знаейки отговора.

И така той продаде своята ултра-фи уредба, мисловното си записващо устройство, текстовете по философия и някои други работи, които му бяха оставени от дядо му, и си купи билет за планетата Крантис IV, която бе най-близо до Тияна и откъдето можеше да хване космически кораб по разписание. След като подготвителните работи бяха завършени, той отиде при Дорис.

— Дорис, когато се върна, ще мога да ти кажа колко много те... Искам да кажа точно колко те... Тоест, когато изуча тиянийската техника, Дорис, ти ще бъдеш обичана, както никоя друга жена не е била.

— Наистина ли? — попита тя със светнали очи.

— Ами „обичана“ не е точното определение, но ще бъде нещо много близко.

— Ще те чакам, Джеф, но не се бави много — каза тя.

Джеферсън Томс кимна, намигна ѝ през сълзи, прегърна я страстно и забърза към космодрума.

През следващия час той вече беше на път.

Четири месеца по-късно, след като преодоля доста пречки, Томс стоеше на Тияна в околностите на столицата. Тръгна бавно по широкия главен булевард. От двете му страни до главозамайваща височина се издигаха стройните сгради. Надничайки в една, той видя сложни машини със светещи контролни табла. С джобния си тияно-английски речник успя да прочете надписа на една от сградите.

Той гласеше: СЪВЕТИ ПО ПРОБЛЕМИ НА ЛЮБОВТА, ЧЕТВЪРТО НИВО.

Другите сгради бяха почти същите. Пълни с изчислителни машини, контролни табла и други подобни. Томс мина покрай ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ ЗАКЪСНЯВАНЕТО НА ЧУВСТВАТА, разгледа отблизо двестаетажния ДОМ ЗА ЕМОЦИОНАЛНО НЕДОРАЗВИТИ и подмина няколко други. Великолепната и смайваща истина бавно се промъкна в мислите му.

Това бе цял град, отдаден за изследването и в помощ на любовта. Нямаше повече време за губене. Пред него бе гигантската сграда на ГЛАВНА СЛУЖБА ПО ЛЮБОВТА. По мраморния под на фоайето пристъпваше един старец.

— Кой си ти, по дяволите? — попита старецът.

— Аз съм Джеферсън Томс от Земята. Дойдох тук, за да науча езика на любовта, господин Вариш.

Вариш повдигна рошавите си бели вежди. Той бе дребен, сбръчкан старец, с изкривени рамене и треперещи колене. Но очите му бяха нащрек и изпълнени със студена предпазливост.

— Може би си мислиш, че езикът ще те направи по-привлекателен за жените — каза Вариш. — Не вярвай в това, млади човече. Знанието си има своите предимства, разбира се, но както са разбрали тиянийците, си има и своите лоши страни.

— Какви лоши страни? — учуди се Томс.

Вариш се ухили, показвайки единствения си жълт зъб.

— Не би разбрал, ако вече не знаеш. За да разбереш границите на знанието, ти трябва знание.

— И въпреки това искам да науча езика — каза Томс.

Вариш го зяпна замислено.

— Но това не е проста работа, Томс. Езикът на любовта и тиянийската техника са може би по-сложни дори от неврохирургията или корпоративното дело. Изисква се работа, много работа, а също и талант.

— Работата не ме плаши. А съм убеден, че имам и талант.

— Повечето хора си мислят така и обикновено грешат. Но няма значение. Наистина няма значение. От доста време съм без компания. Ще видим как ще се справиш, Томс.

Влязоха заедно в сградата на главната служба, която Вариш наричаше свой дом. Отидоха до главната контролна зала, където старецът си бе направил лагер със спален чувал и малък преносим газов котлон. Там, в сянката на огромните изчислителни машини, започнаха уроците на Томс.

Вариш беше много амбициозен учител. В началото с помощта на преносим семантичен диференциатор той научи Томс да разграничава финото предчувствие, което човек изпитва в присъствието на личността, която следва да бъде обичана. Да усеща подсъзнателното

напрежение, което се оформя с приближаването на потенциалната любов.

Томс научи, че тези усещания не бива да се споделят, защото директният подход отблъсква любовта. Те трябва да бъдат изразявани със сходни метафори и хипреболи, полуистини или бели лъжи. Чрез тях човек създава съответната атмосфера и поставя основите на любовта. Така съзнанието, подмамено от собственото предразположение, започва да мисли за бурно море и високи вълни, за мрачни черни скали и зелени поля с царевица.

— Страхотни гледки — каза Томс възхитено.

— Това бяха само примери. Сега трябва да ги научиш всичките.

И така Томс се зае да запаметява големите списъци с природни чудеса, на какви чувства те отговарят и в кой етап на очакване на любовта се появяват. Всяко състояние или обект от природата, за който има съответствие в любовното очакване, бе каталогизиран, класифициран и въведен в списък с подходящи прилагателни.

Когато Томс запамети списъка, Вариш го въведе във възприемането на любовта. Томс научи за малките, странни неща, които определяха състоянието на любовта... Някои от тях бяха толкова невероятни, че той едва се сдържаше да не се засмее.

— Любовта е сериозна работа, Томс. Ти май намираш нещо смешно в това, че тя може да зависи от скоростта и посоката на вятъра — смъмри го Вариш.

— Но това ми изглежда глупаво — призна си Томс.

— Има и по-странни неща — каза Вариш и спомена друг фактор.

— Това вече не мога да го повярвам. Това е абсурдно. Всеки знае, че...

— Ако всеки знаеше как функционира любовта, защо тогава не са я свели до формула? Мързелива мисъл, Томс. Мързелива мисъл и нежелание да се приемат простите факти. Ако ти не можеш да се справиш с това...

— Аз мога да се справя с всичко — каза Томс — Щом трябва. Нека да продължим.

Седмиците минаваха и Томс научаваше думите, които изразяват първите прояви на интерес, нюансите им — една по една, пласт по

пласт, докато не се появи връзката. Той научи каква всъщност е тази връзка и трите думи, които я обясняват. Това го заведе до риториката на чувствата, където тялото застава на преден план.

Тук езикът бе специфичен вместо загатващ и се занимаваше с чувствата, предизвикани от определени думи и преди всичко от определени физически действия.

Една поразително малка черна машина научи Томс на трийсет и осемте отделни чувства, които докосването можеше да предизвика, и как да намери съответното място, не по-голямо от монета и намиращо се точно под дясната плешка.

Той научи една съвсем нова система за милване, която караше чувствата да избухват, дори да се пръскат по нервните пътечки, заливайки погледа с цветни искри. Томс бе научен и на социалните предимства на привидната незаинтересованост. Научи много неща за физическата любов, които подозираше, че съществуват, и още повече неща, за които *никой* не подозираше, че ги има.

Това бе смущаващо знание. Томс си мислеше, че ако не друго, поне е добър любовник. Сега разбра, че нищо не знае. Абсолютно нищо. И че най-големите му усилия можеха да се сравнят с играта на влюбен хипопотам.

— Но какво друго очакваше, Томс? — попита го Вариш. — Доброто любене изисква повече знание и може би повече труд, отколкото която и да била друга способност. Все още ли искаш да учиш?

— Ами да, разбира се. Когато стана експерт по любенето, тогава аз ще... аз ще...

— Това изобщо не ме засяга — обяви старецът. — Да се върнем към уроците.

Следващото, което Томс научи, бяха циклите на любовта. Той разбра, че любовта е динамична, че постоянно намалява или се увеличава и прави това в определена последователност. Имаше общо петдесет и две главни последователности, триста и шест второстепенни, четири основни изключения и девет специфични.

Томс ги научи по-добре от собственото си име.

Той усвои уменията на третичното докосване. И никога не забрави деня, когато разбра какво *наистина* представляват гърдите.

— Но аз не мога да кажа това! — протестираше Томс.

— Но е истина, нали? — настояваше Вариш.

— Не! Искам да кажа да, сигурно. Но е грубо.

— Така изглежда. Но забележи, Томс, дали *наистина* е грубо?

Томс помисли върху това и откри комплиментата, скрит зад обидата. И така научи още една подробност от езика на любовта.

Скоро той бе готов да изучава отрицанията. Откри, че за всяка степен на любовта си има определена степен омраза, която от своя страна си е форма на любов. Той започна да разбира колко ценна е омразата, как тя придава тяло и субстанция на любовта и че безразличието и омразата си имат своето място в природата на любовта.

Вариш му направи десетчасов писмен изпит, на който Томс изкара висока бележка. Той жадуваше да продължи с обучението, но Вариш забеляза, че ученикът му е добил лек тик на лявото око и че ръцете му имат склонност да треперят.

— Имаш нужда от почивка — информира го старецът.

Томс обмисли предложението му.

— Може и да си прав — каза той почти безразлично. — Може да прескоча до Цитера V за няколко седмици.

Вариш, който знаеше репутацията на Цитера, се усмихна цинично.

— Искаш да изпробваш новите си умения ли?

— Ами защо не? Нали знанието е, за да се използва.

— Само след като е овладяно напълно.

— Но аз съм го овладял! Не може ли да го наречем упражнение? Или може би развиване на практическа тема?

— Не ти е необходимо никакво упражнение.

— По дяволите! — ядоса се Томс. — Би трябвало да експериментирам малко! Трябва да разбере как действа всичко това. Особено подход 33-ВТ. Звучи доста убедително на теория, но се чудя, как ли действа наистина. Нали разбираш, че само практиката може да затвърди...

— Ти да не би да си пропътувал целия този път дотук само за да станеш междузвезден свалчач? — попита Вариш с видимо отвращение.

— Разбира се, че не! Но малко практика няма да ми...

— Познанието ти за механизмите на чувствата би било безплодно, ако не разбираш и самата любов. Стигнал си прекалено

надалече, за да се задоволиш с прости „експерименти“.

Томс прерови чувствата си и разбра, че това е истина. Но все пак продължи да упорства.

— Бих искал да разбера това сам за себе си.

— Добре тогава! Тръгвай, но не се връщай! Никой няма да ме обвинява после, че съм пуснал похотлив, обучен прелъстител да вилнее из галактиката.

— Е, добре тогава! Да се хващаме за работа.

— В никакъв случай. Погледни се само! Още малко учене без почивка и ще загубиш способността да любиш. А няма ли да бъде жалко тогава?

Томс се съгласи с това.

— Аз знам идеалното място за отдих след продължителното изучаване на любовта — каза Вариш.

Те се качиха в кораба на стареца и пътуваха пет дни до малък безименен планетоид. Когато кацнаха, Вариш заведе Томс до брега на плавно течаща река, чиято вода бе огненочервена, с диамантено зелена пяна. Дърветата, които растяха по този бряг, бяха странни и закърнели, оцветени в алено. Дори тревата не беше като трева, защото беше оранжева и синя.

— Колко извънземно! — възкликна Томс.

— Това е най-нечовешкото място, което можах да намеря в този ъгъл на галактиката — обясни Вариш. — И повярвай ми, доста съм го търсил.

Томс го изгледа озадачен и за момент помисли, че старецът е загубил ума си. Но после разбра какво имаше предвид Вариш.

Месеци наред той бе изучавал човешките реакции и човешките чувства. И всичко това бе обхванато от задушавашото усещане за мека човешка плът. Беше се потопил в човечеството, изучаваше го, къпеше се в него, ядеше, пиеше и мечтаеше за него. Бе някак си успокоително да стои тук, където водата е червена, дърветата странни и недоразвити, а тревата оранжева и синя, където нямаше никакъв помен от Земята.

Томс и Вариш се разделиха, понеже дори съвместното им присъствие бе досадно. Томс прекарваше дните, като се разхождаше по бреговете на реката и се възхищаваше на цветята, които стенеха, когато се приближаваше към тях. През нощта три набръчкани луни си

играеха на гоненица, а утринното слънце бе толкова различно от земното.

В края на седмицата, ободрени и с нови сили, Томс и Вариш се върнаха в Г'цел, тиянийския град, посветен на изучаването на любовта.

Томс бе научен на петстотин и шестте оттенъка, присъщи на любовта. От първата бегла възможност до най-силното чувство, което бе толкова силно, че само петима мъже и една жена го бяха изпитвали. При това най-силните от тях оцелели по-малко от час.

Под ръководството на куп малки свързани калкулатори той изучи интензификацията на любовта.

Научи и всичките хиляда отделни усещания, които тялото възприема, как да ги усилва, докато станат непоносими, как да направи непоносимото поносимо и накрая приятно, когато вече организмът не е далеч от смъртта.

След това научи някои неща, които никога не бяха произнасяни и с малко късмет никога нямаше да бъдат.

— Това — каза Вариш един ден — е всичко.

— Всичко ли?

— Да, Томс. Сърцето няма повече тайни, които да не знаеш. Нито пък душата или умът, или вътрешностите. Ти усвои напълно езика на любовта. А сега се върни при младата си дама.

— Така и ще направя — проплака Томс. — Най-накрая тя ще знае!

— Прати ми пощенска картичка — каза Вариш. — Да разбере как си.

— Непременно — обеща Томс. Пламенно стисна ръката на учителя си и отпътува за Земята.

В края на дългото пътешествие Джеферсън Томс се забърза към дома на Дорис. Капки пот покриваха челото му, а ръцете му трепереха. Класифицира състоянието си като очаквателен трепет от втора степен с леки мазохистични усещания. Но това не му помогна. Очакваше го първото му изпитание и той беше нервен. Бе ли усвоил *всичко*?

Натисна звънеца.

Дорис отвори вратата и Томс видя, че е още по-хубава, отколкото си я спомняше, с нейните очи с цвят на пушек, пълни със сълзи, косите ѝ, напомнящи изхвърлените от ракета изгорели газове, фигурата ѝ —

стройна, но леко закръглена. Той отново усети бучката в гърлото си и внезапните спомени за есен, вечер, дъжд и светлина от свещи.

— Върнах се — изграчи той.

— О, Джеф — каза тя много меко. — О, Джеф.

Томс само я гледаше и не можеше да каже дума.

— Беше толкова дълго, Джеф, и аз постоянно се чудех дали си струва. Но сега знам.

— Ти... знаеш?

— Да, скъпи! Чаках те! Бих те чакала и сто години или хиляда! Обичам те, Джеф.

Дорис се хвърли в прегръдките му.

— А сега, кажи ми Джеф — прошепна тя. — *Кажи ми!*

И Томс я погледна, усети, почувства, прерови знанията си, провери определенията и провери отново. И след доста търсене и внимателен подбор, абсолютно сигурен, вземайки предвид сегашното състояние на разума си, без да забравя да включи климатичните условия, фазите на луната, скоростта и посоката на вятъра, слънчевите петна и другите феномени, които имат ефект върху любовта, той каза:

— Скъпа, аз се чувствам леко привързан към теб.

— Джеф! Сигурна съм, че можеш да кажеш нещо повече от това! Езикът на любовта...

— Езикът на любовта е дяволски точен — каза Томс ужасено. — Съжалявам, но фразата „чувствам се леко привързан“ изразява съвсем точно чувствата ми.

— О, Джеф!

— Да — промърмори той.

— Да те вземат мътните, Джеф!

Разбира се, последва доста неприятна картина и болезнена раздяла. След което Томс си замина.

Намираще си работа тук-там, работи като строител за компанията Локхийд на Сатурн, чистач на търговския кораб между Хелг и Виносче, фермер за известно време в кибуц на Израел IV. Размотава се из вътрешната част на Далмианската система няколко години, живеейки предимно от милостиня. И тогава в Новилоцесил се запозна с едно приятно момиче с кафява коса, ухажва я и по стечение на обстоятелствата се ожени за нея.

Приятелите им казват, че семейство Томс е доста щастливо, макар и домът им да не е особено предразполагащ.

Всъщност мястото е доста приятно, но течащата наблизко червена река кара хората да се чувстват нервни. Пък и кой би могъл да свикне с алени дървета, оранжево-синя трева, стенещи цветя и три сбръчкани луни, които си играят на гоненица в извънземното небе?

На Томс обаче му харесва, а госпожа Томс, ако не друго, е доста приспособима млада дама.

Томс написа писмо до професора си по философия от Земята и му съобщи, че е разгадал мистерията с изчезването на тиянийската раса, поне според своите разбирания. Проблемът са научните изследвания, написа той, които оказват възпиращ ефект на действията. Тиянийците, както се бе убедил сам, били толкова заети с изучаването на любовта, че накрая изобщо не правели любов.

Изпрати и картичка на Вариш. Просто казваше, че се оженил. Успял да намери момиче към което изпитвал „доста силно привличане“.

— Щастливец — изгрухтя Вариш, след като прочете картичката. — Най-доброто, което аз някога изобщо успях да намеря, бе само „неопределимо забавна“.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.